

T

DE DASSEN- EN ROOFVOGELSTAND IN DE ZUIDLIMBURGSE NATUURRESER-
VATEN RAVENSBOS, SAVELSBOS, MOORD-GERENDAL, DEKENSBOSS,
WYLBREBOSSEN EN HET GEBIED GEUL-GULP: INVENTARISATIE ZOMER 1982
G. Miskens en S. Broekhuizen

RIJKSINSTITUUT VOOR NATUURBEHEER
VESTIGING TEXEL
Postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel
tel. 02226 - 343

RIN-rapport 83/3

177240

Rijksinstituut voor Natuurbeheer
Arnhem

1983

BIBLIOTHEEK
RIJKSINSTITUUT VOOR NATUURBEHEER
KEMPERBERGERWEG 67
6816 RM ARNHEM-NEDERLAND

R.I.N.-RAPPORT

INHOUD	1
VOORWOORD	2
DANKWOORD	3
1 INLEIDING	4
2 METHODEN	4
2.1 Dassen	4
2.1.1 Bezochte dassenburchten	4
2.1.2 Interpretatie van de aard van het gebruik van de burchten	5
2.1.3 Vergelijking met de dassencensus 1980	5
2.1.4 Controle-data	5
2.2 Roofvogels	6
2.2.1 Inventarisatie broedgevallen	6
3 RESULTATEN	6
3.1 Dassen	6
3.1.1 Aantallen burchten	6
3.1.2 Verandering van gebruik van de burcht	8
3.1.3 Aard van de verandering in gebruik van burchten	9
3.2 Roofvogels	13
4 DISCUSSIE	15
4.1 Dassen	15
4.2 Roofvogels	17
5 LITERATUUR	19

VOORWOORD

In het bijgaande rapport treft u de bevindingen van de inventarisaties van enige medewerkers van het Rijksinstituut van Natuurbeheer aan, gedaan in een aantal natuurreservaten in Zuid Limburg. De aanleiding tot dit werk bestond uit de indruk die lokaal was ontstaan, dat in sommige natuurreservaten de stand van met name de das en de roofvogelss veel sterker achteruitging dan in andere.

RIN-rapporten bevatten in het algemeen onderzoekgegevens die voor een beperkte kring van belangstellenden van nut zijn. In deze vorm kunnen die gegevens vaak sneller en vollediger beschikbaar komen dan via publicaties in vaktijdschriften. Genoemde rapporten dragen geen vertrouwelijk karakter. Omdat het onderhavige verslag over lokaties van zeer kwetsbare diersoorten handelt, zijn er enkele losse bijlagen die wel een vertrouwelijk karakter hebben en slechts een zeer beperkte verspreiding zullen krijgen.

De directie.

DANKWOORD

Deze inventarisatie kon in korte tijd uitgevoerd worden dankzij de medewerking van met name de reservaatbewakers H.H.J. Demollin, M.H. Jussen, W.J.H. van Loo en A. Vlugge. Hun kennis ten aanzien van het terrein, de aanwezige burchten en de roofvogelterritoria was onontbeerlijk.

Tevens assisteerde F. Maaskamp (RIN) enkele dagen bij de inventarisatie en controle van de dassenburchten.

Een bijdrage aan de roofvogelinventarisatie leverde F.S. van Westreenen (SBB).

Mededelingen over de situatie van de roofvogels in Zuid Limburg werden door F. Hustings ter beschikking gesteld.

Arnhem, december 1982

G. Müskens

S. Broekhuizen

1 INLEIDING

In 1981 en 1982 werd door verschillende personen op grond van incidentele waarnemingen de indruk verkregen dat in een aantal Zuidlimburgse natuurreservaten de stand van dassen zowel als van roofvogels achteruitgegaan was, terwijl dat in andere Zuidlimburgse reservaten niet het geval zou zijn.

Om na te gaan of deze indrukken juist waren en of een eventuele achteruitgang inderdaad plaatselijk dan wel meer algemeen was, werd in de zomer van 1982 besloten in een aantal Zuidlimburgse natuurgebieden de dassen- en de roofvogelstand nog eens meer systematisch te inventariseren. Ten aanzien van de dassenstand was het een gelukkige omstandigheid dat de censusgegevens van 1980 ter beschikking stonden, wat de beoordeling van het inventarisatie-resultaat vergemakkelijkte. Wat de roofvogels betreft was zo'n goede vergelijkingsmogelijkheid helaas niet aanwezig. De beoordeling van de inventarisatie-resultaten moest daarom méér kwalitatief blijven dan dat voor de dassen het geval was.

2 METHODEN

2.1 Dassen

2.1.1 Bezochte burchten

De dassenstand werd geïnventariseerd aan de hand van de activiteit bij de burchten en pijpen. Bezocht werden:

- de burchten die bij de inventarisatie van 1970 en 1980 betrokken waren geweest;
- burchten die van ouds bij de reservaatbewakers bekend waren;
- burchten en pijpen die tijdens onze bezoeken toevallig werden gesignaleerd.

2.1.2 Interpretatie van de aard van het gebruik van de burchten

De gebruikte karakteristieken zijn overgenomen van het in 1980 gebruikte dassencensus-formulier. De aangehouden criteria zijn:

kraamburcht	: groot aantal frequent belopen pijpen met o.a. mestputten, krabbomen, speelplaatsen e.d. Informatie van de reservaatbewakers was mede bepalend
bewoond	: ogenschijnlijk frequent belopen pijpen met weinig aanvullende informatie
belopen	: op de dag van controle aangetroffen verse prenten, mest en/of vers uitgeworpen zand bij tenminste een van de pijpen
niet belopen	: open pijpen zonder recente sporen van bewoning; ingang van de pijp vaak bezet met spinnerag
vervallen	: ingang van de pijp(en) geheel of gedeeltelijk ingevallen of gevuld met dor blad.

2.1.3 Vergelijking met dassencensus 1980

Ten aanzien van een aantal burchten bleek vergelijking met de gegevens uit 1980 niet mogelijk, omdat destijds geen gegevens verzameld waren (verder vermeldt als 'geen gegevens'). Ook de tijdens deze inventarisatie nieuw gevonden burchten konden vanzelfsprekend niet met oude gegevens vergeleken worden.

In alle andere gevallen werd erop gelet of de plaatsaanduidingen van de censusgegevens enigermate overeenstemden met die van 1982. Voor zover dit globaal het geval was, was een vergelijking van de afzonderlijke burchten mogelijk.

Daarnaast zijn de totale aantallen burchten per gebied in 1980 en 1982 vergeleken.

2.1.4 Controledata

In 1982 vonden de controles plaats op de volgende data: 24 en 25 juni, 5, 6 en 7 juli.

De controles in 1980 werden verspreid over de maanden april tot en met december uitgevoerd; in een aantal gevallen werden burchten tweemaal op verschillende tijdstippen door verschillende personen gecontroleerd.

2.2 Roofvogels

2.2.1 Inventarisatie broedgevallen

De inventarisatie vond plaats op 24 en 25 juni, 5, 6, 7, 12 en 13 juli 1982.

In de bezochte reservaten is ernaar gestreefd om alle plaatsen die geschikt leken voor het voorkomen van wespendif, buizerd, havik en sperwer systematisch te doorzoeken. Daarbij werd vooral gelet op de aanwezigheid van prooiresten, braakballen, ruiveren en uitwerpselen van de betrokken roofvogels op de bodem. Roepende en bedelende roofvogels vormden een andere bron van aanwijzingen.

Indien aanwijzingen voor voorkomen werden gevonden, is getracht de nestboom te lokaliseren. Soms waren er reeds nesten bekend bij de reservaatbewaker, zodat alleen een bevestiging nodig was van de bewoning en van de determinatie van de soort.

In veel gevallen werden alleen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een territorium gevonden. Dit kon de volgende oorzaken hebben:

- het broedgeval was reeds mislukt;
- er waren wel roofvogels aanwezig, zonder dat er broedpogingen waren ondernomen;
- het nest was dermate goed verborgen dat het onvindbaar bleef, ondanks vaak duidelijke aanwijzingen (o.a. wespendif);
- de terreingesteldheid en de ondergroei waren dusdanig dat van echt systematisch afzoeken geen sprake kon zijn. Vooral in het Savelsbos e.o. werd veel hinder ondervonden van de steile hellingen en de welige ondergroei van bramen en struiken.

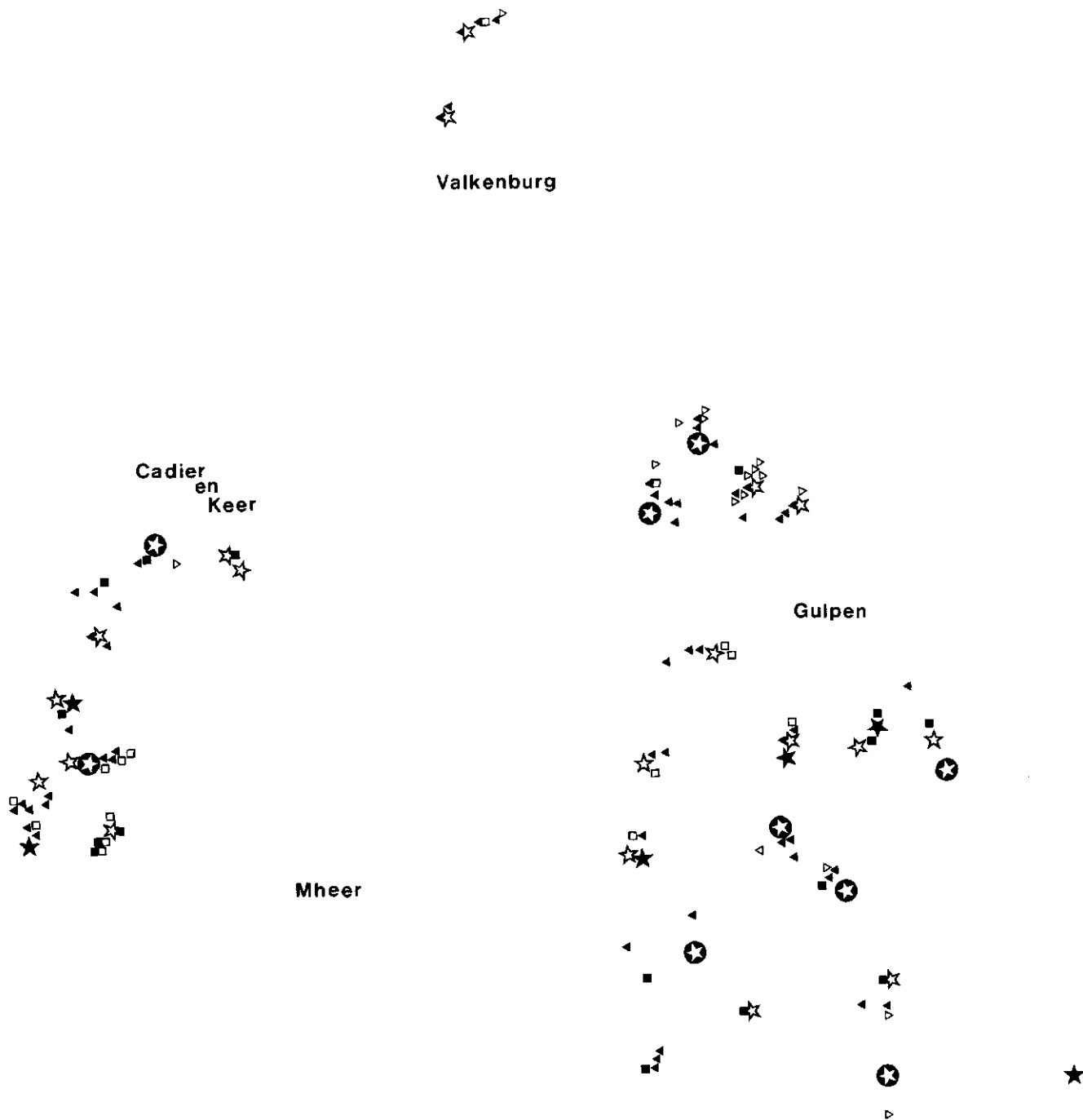
3 RESULTATEN

3.1 Dassen

3.1.1 Aantallen burchten

Kaart 1 geeft een overzicht van de ligging en de aard van de dassenburchten die in 1980 en 1982 werden gecontroleerd. Bij enkele exemplaren

Kaart 1. Ligging van de door dassen in gebruik zijnde burchten in 1980 en '82.

	'80	'82	'80-'82
Kraamburcht	☆	★	⊙
bewoond	□	■	◻
belopen	▷	◁	◄

van dit rapport zijn de exacte lokatie-aanduidingen als losse bijlage toegevoegd. In tabel 1 zijn de aantallen van de in 1980 en 1982 gecontroleerde burchten en hun status per gebied samengevat.

Tabel 1. Overzicht van de aantallen gecontroleerde burchten in 1980 (census) en 1982 onderverdeeld naar gebied en staat van bewoning.

Gebied	controle datum	kraamburcht	bewoond	belopen	totaal in gebruik	niet belopen	vervallen	totaal
Ravensbos	09/10- '80	2	1	1	4	3	0	7
	25 - 06 - '82	0	0	5	0	8	11	24
Wylre bossen	12 - '80	2	0	7	9	11	5	25
	24 - 06 - '82	0	1	6	7	20	7	34
Savelsbos	zomer '80	9	8	1	18	3	0	21
	07 - 07 - '82	4	6	16	26	14	10	50
Geul-Gulp	04/12- '80	13	5	4	22	19	7	48
	5/6- 07 - '82	9	8	21	38	19	20	77
Moord - Gerendal	12 - '80	1	1	1	3	5	0	8
	24 - 06 - '82	1	1	4	6	2	1	9
Dekensbos	12 - '80	1	0	3	4	3	0	7
	25 - 06 - '82	1	0	3	4	5	0	9
Totaal	1980	28	15	17	60	44	12	116
	1982 *)	15	16	55	86	68	49	203

*) van 7 burchten, in 1980 wel gecontroleerd, waren in 1982 géén gegevens voorhanden

In 1982 werden in totaal 203 burchten bezocht. In het overeenkomstige gebied zijn van de dassencensus 1980 gegevens van 116 burchten beschikbaar.

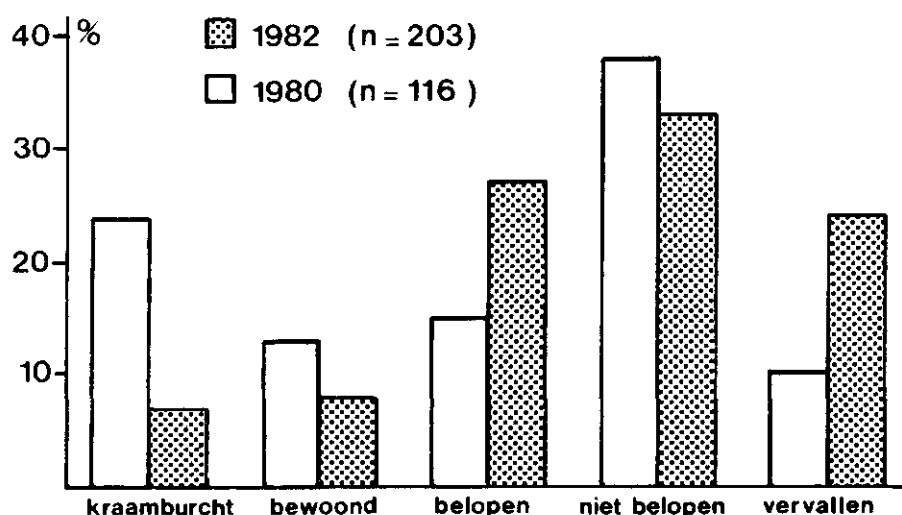
De grootste verschillen in aantal zijn te vinden in het Ravensbos, het Savelsbos en het Geul-Gulpgebied. In het Moord-Gerendal en het Dekensbos waren de aantallen bijna gelijk.

Uit vergelijking van beide inventarisaties blijkt dat het aantal 'kraamburchten' bijna gehalveerd is. Het aantal 'bewoonde' burchten bleef ongeveer gelijk maar het aantal 'belopen' pijpen was ruim een factor 3 hoger. Bij de 'niet belopen' en 'vervallen' burchten nam het aantal toe met resp. een factor 1,5 en 4.

3.1.2 Verandering van gebruik van de burcht

Zoals hierboven reeds werd aangegeven, is de aantalsverandering niet gelijkmatig verdeeld over de verschillende graden van bewoning. Terwijl van de ene groep het aantal steeg, gaf een andere juist een daling te zien.

Figuur 1 geeft voor beide jaren een frequentieverdeling m.b.t. de verschillende mate van gebruik van de burchten.

Figuur 1. Frequentieverdeling gebruik burchten (1980-1982).

Van de in 1980 bezochte burchten was bijna 1 op de 4 een 'kraamburcht', bijna 1 op de 8 was 'bewoond' en ongeveer 1 op de 7 burchten was 'belopen'.

In 1982 bleek er een flinke verandering te zijn gekomen in dit beeld, vooral ten aanzien van de 'kraamburchten'. Nog maar 1 op de 15 aangetroffen burchten was 'kraamburcht'. 'Bewoond' was 1 op de 12 burchten. Het aandeel van de 'belopen' burchten was toegenomen in 1982 naar 1 op 4. Voor de burchten waarbij geen recent gebruik door dassen werd vastgesteld, viel een lichte afname van de status 'niet belopen' en een flinke stijging van de status 'vervallen' te constateren. Deze verschuiving naar een 'lagere' status treffen we ook aan bij de burchten die wel door dassen werden gebruikt.

Figuur 1 laat voor 1980 een groter percentage 'kraamburchten' zien en een veel lager percentage burchten met een lagere gebruiksstatus in vergelijking met 1982.

3.1.3 Aard van de verandering in gebruik van burchten

Tabel 2 geeft een overzicht van de wijzingen in de aard van het gebruik (par. 2.1.2) van de in 1980 gecontroleerde burchten ten opzichte van de situatie in 1982, en tabel 3 geeft de wijzingen in de aard van het gebruik van de in 1982 gecontroleerde burchten t.o.v. de situatie in 1980.

Deze dubbele vergelijking is zinvol, omdat de gecontroleerde burchtbestanden in beide jaren niet gelijk waren. Per burchtkwalificatie blijkt het volgende:

'kraamburcht' : Bij 36% van wat in 1980 nog 'kraamburchten' waren, werden in 1982 geen aanwijzingen van recent

gebruik meer aangetroffen. Ruim 60% was nog wel als burcht in gebruik, waarvan 1/3 deel als 'kraamburcht'. Van 1 (4%) vroegere 'kraamburcht' ontbraken gegevens in 1982.

De status van de in 1982 als 'kraamburcht' aangetroffen burchten was in 1980 bij 33% onbekend ('geen gegevens'); 20% was in 1980 niet als burcht in gebruik en 40% bleef 'kraamburcht'. Eén 'kraamburcht' (7%) was nog niet eerder als burcht geregistreerd.

'bewoond'

: Gebruik van de burchten werd in 1982 bij 60% vastgesteld in vergelijking met 1980 maar bij 33% niet meer. Van 1 burcht (7%) ontbreken gegevens in 1982. De status van de in 1982 als 'bewoond' gedefinieerde burchten was in 1980 bij 19% niet bekend ('geen gegevens'); bij 31% werd er destijds geen activiteit van dassen vastgesteld en 44% van de burchten was in 1980 ook in gebruik door dassen (vnl. 'kraamburchten'). Een burcht (6%) was nog niet eerder als burcht geregistreerd.

'belopen'

: Van de in 1980 'belopen' burchten had 35% in 1982 nog dezelfde status. Bij de overige (59%) werden in 1982 geen recente sporen van dassen aangetroffen. Van 1 burcht (6%) zijn geen gegevens verzameld in 1982.

Van 18% van de in 1982 'belopen' burchten waren 'geen gegevens' voorhanden uit 1980; 35% was ook in 1980 in gebruik als burcht en 24% niet. Eveneens was 24% van de burchten nog niet eerder als zodanig geregistreerd.

'niet belopen'

: 57% van de in 1980 'niet belopen' burchten vertoonden ook nu geen recente sporen van bewoning. Bij de overige 43% was dit wel het geval (zelfs 'kraamburchten').

Van de 'niet belopen' burchten in 1982 was in 43% geen vergelijk mogelijk ('geen gegevens' en 'nieuw'). Bij 28% werden ook in 1980 geen sporen van recente bewoning aangetroffen. In 29% van de gevallen waren

de burchten in 1980 nog wel bewoond door dassen (veelal zelfs 'kraamburchten').

'vervallen'

: In 1980 werden van slechts 12 burchten met de typering 'vervallen' gegevens verzameld. Bij 83% van deze burchten werden ook in 1982 geen recente sporen van bewoning aangetroffen. Bij de overige 17% echter wel.

Van de 49 'vervallen' burchten in 1982 waren van 59% geen vergelijkingen mogelijk met 1980 vanwege 'geen gegevens' en 'nieuw'. Bij 31% werden ook in 1980 geen sporen van bewoning aangetroffen maar bij 8% wel (ook een 'kraamburcht').

'geen gegevens'

: Van 49 burchten werden 1982 gegevens verzameld, waar in 1980 niets van is opgeschreven. De kwalificatieverdeling van deze burchten in 1982 was:

kraamburcht	10%
bewoond	6%
belopen	20%
niet belopen	27%
vervallen	37%.

'nieuw'

: Van 42 plaatsen waar een of meer dassenpijpen werden gevonden, was geen informatie uit voorgaande jaren voorhanden, omdat van deze plaatsen nooit eerder dassen waren gemeld aan het RIN. De kwalificatieverdeling van deze burchten was in 1982:

kraamburcht	2%
bewoond	2%
belopen	31%
niet belopen	38%
vervallen	26%.

Van 28 van deze 'nieuwe' burchten is genoteerd uit hoeveel pijpen ze bestaan.

aantal pijpen	aantal burchten
1	8
2	9
3	3
4	1
5	2
6	1
7	1
15	1
16	2

De mediane waarde van het aantal pijpen per burcht

Tabel 2. Overzicht van de gebruiksverandering die de in 1980 gecontroleerde burchten in 1982 bleken te hebben ondergaan.

Status bij controle in 1980		Vergelijking met status in 1982					
aantal		kraam- burcht	bewoond	belopen	niet belopen	vervallen	geen gegevens
kraamburcht	28	6	5	6	9	1	1
bewoond	15	0	2	7	4	1	1
belopen	17	0	0	6	7	3	1
niet belopen	44	2	4	13	15	10	0
vervallen	12	1	1	0	4	5	1
Totaal	116	9	12	32	39	20	4

Tabel 3. Overzicht van de gebruiksverandering die de in 1982 gecontroleerde burchten sinds 1980 hadden ondergaan.

Status bij controle in 1982			Vergelijking met status in 1980					
aantal	nieuw		kraam- burcht	bewoond	belopen	niet belopen	ver- vallen	geen gegevens
kraam- burcht	15	1	6	0	0	2	1	5
bewoond	16	1	5	2	0	4	1	3
belopen	55	13	6	7	6	13	0	10
niet belopen	68	16	9	4	7	15	4	13
verval- len	49	11	1	1	3	10	5	18
Totaal	203	42	27	14	16	44	11	49

3.2 Roofvogels

In de geïnterviewde terreinen werden 34 territoria van roofvogels vastgesteld. De ligging van de territoria is aangegeven in kaart 2. (Bij enkele exemplaren van dit rapport zijn de exacte lokaties als losse bijlage toegevoegd.)

In 15 van de gevonden territoria werd het nest gevonden, in 19 gevallen echter niet. De verdeling van de gevonden territoria over de onderzochte terreinen is samengevat in tabel 4.

Tabel 4. Overzicht van de vastgestelde roofvogelterritoria in de onderzochte gebieden.

Gebied	BUIZERD		HAVIK		SPERWER		WESPENDEEF	
	met nest	zonder nest	met nest	zonder nest	met nest	zonder nest	met nest	zonder nest
Savelsbos	-	5	-	-	-	-	-	-
Ravensbos	1	1	-	-	-	-	-	-
M.Gerendal	-	1	-	-	-	-	-	-
Dekensbos	1	-	-	-	-	-	-	-
Wylrebossen	1	1	1	-	-	-	-	-
Geul-Gulpgebied	5	8	2	1	3	-	1	2
sub-totaal	8	16	3	1	3	-	1	2
totaal		24		4		3		3

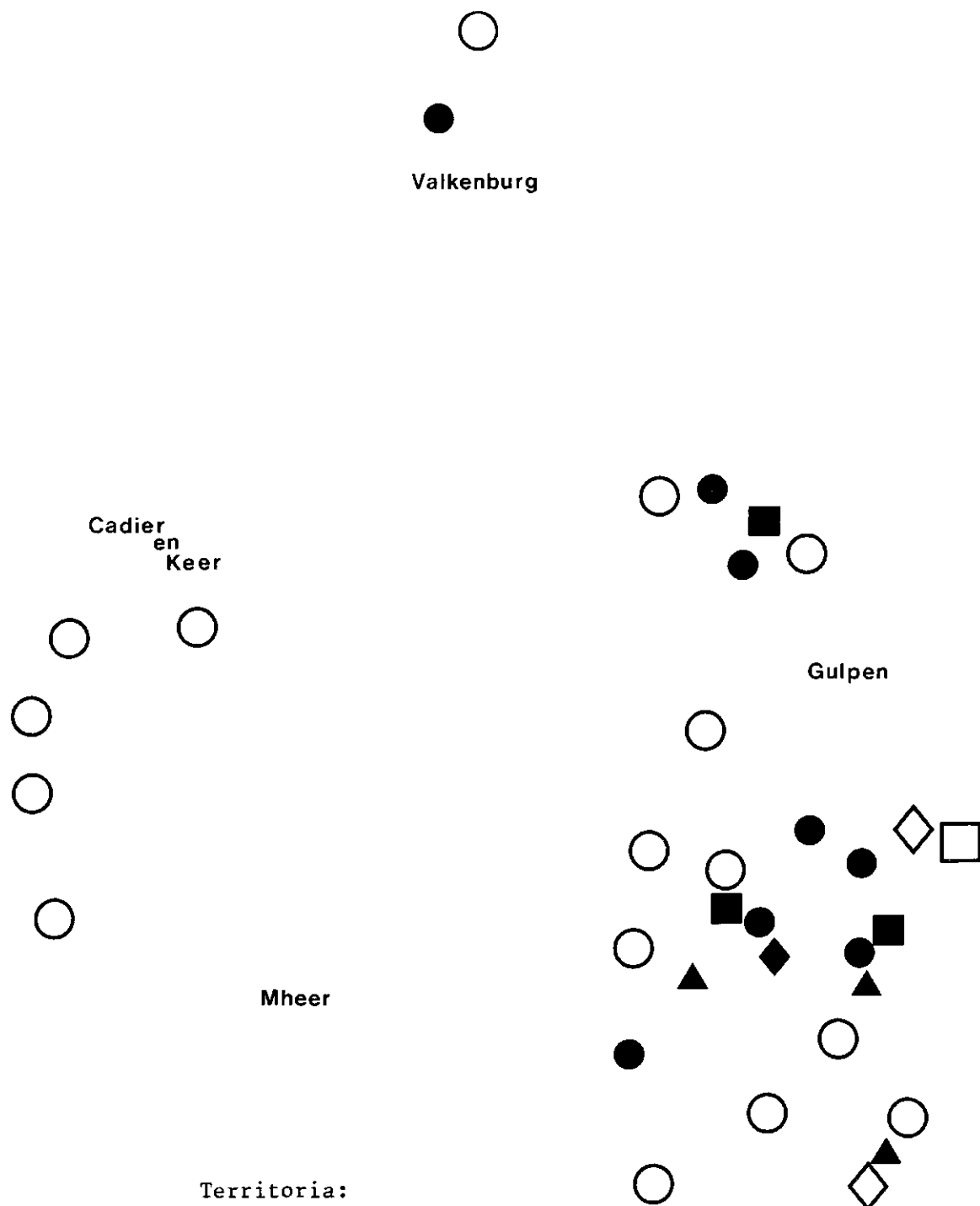
Op één uitzondering na bleken alle gelokaliseerde nesten geslaagde broedgevallen te hebben opgeleverd. Dit schijnbaar hoge broedsucces is een artefact, veroorzaakt doordat de inventarisatie pas in de periode eind juni - begin juli werd uitgevoerd.

In de meeste van de bezochte bossen kwam de buizerd voor. Deze soort toont een redelijk gelijkmatige verspreiding in de onderzochte terreinen. Het gemiddeld aantal jongen bij deze soort was 2,1 jong per geslaagd broedgeval (n = 8).

Broedgevallen van de havik werden alleen in het Geul-Gulpgebied en de Wylrebossen vastgesteld. Buiten deze gebieden werden géén aanwijzingen voor broedgevallen of mogelijke broedgevallen gevonden. Het eerder genoemde mislukte broedgeval had betrekking op 1 van de 3 gevonden haviknesten.

De sperwer werd tijdens deze inventarisatie alleen in het Geul-Gulpgebied als broedvogel vastgesteld. In de andere bezochte bossen hebben ze dit jaar

Kaart 2. Ligging van de roofvogelterritoria in 1982.

Territoria:
zonder nestvondst met nestvondst

Buizerd	○	●
Havik	□	■
Sperwer	△	▲
Wespandief	◇	◆

waarschijnlijk niet gebroed.

In het Geul-Gulpgebied werden 1 nest en 2 territoria van wespandief vastgesteld. De wespandief is echter dermate moeilijk te inventariseren dat aan de hand van deze fragmentarische gegevens uit 1982 geen uitspraken gedaan kunnen worden over zijn voorkomen elders in de onderzochte gebieden.

4 DISCUSSIE

4.1 Dassen

Hoewel de beoordeling van de aard van het gebruik van de burchten in 1982 slechts gebaseerd is op een eenmalige controle, en ten aanzien van de conclusies dus enig voorbehoud moet worden gemaakt, vallen bij vergelijking van de uitkomsten van 1980 en 1982 de grote verschillen op in de aantallen bij dassen in gebruik zijnde burchten. Er zijn gebieden met 9 burchten maar ook met 77 burchten (tabel 1).

Vanzelfsprekend speelt de oppervlakte van de gebieden hierbij een rol. Het Dekensbos en Moord-Gerendal met hun nabije omgeving bestrijken ieder slechts enkele tientallen hectaren. De Wylrebossen en het Ravensbos e.o. beslaan ieder ongeveer 100 tot 150 ha. Het Savelsbos e.o. bestrijkt een oppervlakte tussen 500 en 700 hectaren; het Geul-Gulpgebied is ongeveer 3000 ha groot. In de laatste 2 gebieden bevonden zich in 1982 het merendeel van de gecontroleerde burchten. Bij vergelijking per gebied blijkt dat niet ieder gebied in beide jaren met dezelfde intensiteit is geïnventariseerd. In het Moord-Gerendal, het Dekensbos en in iets mindere mate in de Wylrebossen zijn de verschillen in het totaal aantal burchten gering. Voor het Ravensbos, het Savelsbos en het Geul-Gulpgebied ligt dit echter anders.

Vooraf het aantal bezochte 'vervallen' burchten is in 1982 belangrijk groter. Het is waarschijnlijk dat in 1980 voornamelijk gegevens zijn doorgegeven van door dassen gebruikte burchten.

Het is daarom zinvol per gebied een vergelijking tussen beide jaren te maken ten aanzien van alleen door dassen gebruikte burchten: de 'kraamburchten', de 'bewoonde' en de 'belopen' burchten.

Ravensbos : In 1980 werden 4 bezette burchten vastgesteld waarvan 2 kraamburchten. In 1982 werden er bij weliswaar 5 burchten sporen van dassenbewoning gevonden maar van duidelijke kraamburchten was geen sprake meer.

- Wylrebossen : In vergelijking met 1980 werden hier in 1982 2 bezette burchten minder aangetroffen. Ook hier werd een duidelijke afname van activiteit vastgesteld. Van de twee kraamburchten in 1980 was er nog maar één 'bewoonde' burcht over. De overigen hadden de status 'belopen'.
- Moord-Gerendal : Het aantal 'kraamburchten' en 'bewoonde' burchten bleef gelijk en er werden zelfs meer 'belopen' burchten vastgesteld dan in 1980. Het terreinoppervlak en de aantallen burchten in dit gebied zijn echter zo klein dat het aantal burchten als graadmeter slechts een betrekkelijk geringe waarde heeft.
- Dekensbos : In beide werden er 1 kraamburcht en 3 'belopen' pijpen aangetroffen. Ook hier geldt hetzelfde voorbehoud als bij het Moord-Gerendal.
- Savelsbos : Het totaal aantal bezette burchten steeg van 18 naar 26. Het aantal 'kraamburchten' en 'bewoonde burchten' daarentegen daalde van resp. 9 naar 4 en 8 naar 6. De toename van het aantal in gebruik zijnde burchten werd dus uitsluitend veroorzaakt door een toename van het aantal 'belopen' burchten (van 1 naar 16).
- Geul-Gulpgebied : Een afname van het aantal 'kraamburchten' van 13 naar 9 werd deels gecompenseerd door een toename van het aantal 'bewoonde' burchten (van 5 naar 8). Het aantal 'belopen' burchten steeg van 4 naar 21. Ook in dit gebied is een verschuiving opgetreden naar kwalitatief lagere burchten maar het totaal aantal bezette burchten steeg flink.

Dit overzicht toont aan dat, afgezien van de twee vrij kleine terreinen Moord-Gerendal en Dekensbos, er een kwalitatieve afname is van het gebruik van dassenburchten.

Ten opzichte van 1980 werden in 1982 minder burchten als 'kraamburcht' aangemerkt. Dat in 1982 wel meer burchten 'belopen' waren wijst eerder op een toename van onrust in de populaties dan op een toename van het aantal dieren.

Dat er wijzingen optraden in het gebruik van de burchten is op zichzelf niet-abnormaal. Er is altijd een zekere dynamiek in de bewoning van dassen.

De mate van verandering in het gebruik van de burchten lijkt echter toch vrij hoog en kan wijzen op weinig stabiliteit in de dassenpopulaties. In feite werd in alle gebieden waar in 1980 een concentratie van dassenactiviteit werd gevonden, ook in 1982 activiteit van dassen vastgesteld, maar dus wel van een geringere kwaliteit.

Een en ander lijkt erop te wijzen dat het totale activiteitsgebied van de dassen in de onderzochte gebieden wel min of meer gelijk is gebleven, maar dat de populaties numeriek achteruit zijn gegaan.

4.2 Roofvogels

Sinds 1970 is het aantal buizerden in de Zuidlimburgse bosgebieden sterk toegenomen. In de laatste jaren werden ook broedgevallen in zeer kleine bosjes, singels e.d. vastgesteld hetgeen betekent dat het gebied goed bezet is (med. Fr. Hustings). Een grote uitbreiding van de broedpopulatie is dan ook niet meer te verwachten.

De havik broedt weer sinds het midden van de jaren zeventig in Zuid-Limburg na er sinds het begin der jaren zestig afwezig te zijn geweest. De grootste aaneengesloten bossen werden het eerst bezet. Momenteel stijgt het aantal broedparen - enigszins tegen de verwachting - nauwelijks; het gebied lijkt uitermate geschikt voor de havik en aanwijzingen voor vervolging zijn er niet. Wel worden de laatste jaren steeds meer haviken waargenomen. (med. Fr. Hustings). In de nabije toekomst is daarom een toename van het aantal broedparen te verwachten.

Ook de sperwer werd pas in het midden van de jaren zeventig weer als broedvogel in Zuid-Limburg vastgesteld. Ook deze soort wordt de laatste jaren steeds frequenter waargenomen (med. Fr. Hustings). Er zijn mogelijkheden voor uitbreiding van het broedareaal aanwezig in het onderzochte gebied waar hij met uitzondering van het Geul-Gulpgebied nergens als broedvogel werd aangetroffen.

De aantallen wespddieven in Z. Limburg zijn sinds 1970 vrij stabiel (med. Fr. Hustings). Tijdens de inventarisatie werden alleen broedgevallen of aanwijzingen daarvoor vastgesteld in het Geul-Gulpgebied. Vanwege de al eerder genoemde moeilijkheden bij het inventariseren van deze soort, is het verre van uitgesloten dat er broedgevallen gemist zijn.

Voor een betere inventarisatie van de roofvogelsoorten zijn meer bezoeken vereist, vooral in het begin van de broedtijd.

Nestelende haviken en buizerden kunnen het best in de maanden april en mei

geïnteriseerd worden voordat er blad aan de bomen komt; de sperwer vanaf eind april tot eind mei (vaak in naalddhout) en de wespindief vanaf begin juni tot begin juli. Inventariseert men na de voor iedere soort genoemde periode, dan wordt de kans groot dat alleen de geslaagde broedgevallen vastgesteld kunnen worden.

5 LITERATUUR

- Kruizinga, D. -1961. Onderzoek naar de ekologie, home range en populatiedichtheid van de das (*Meles meles* L.).
Doct. verslag R.U. Leiden
- Vink, J. en J. Wiertz -1982. Inventarisatie-rapport over de das in Nederland 1960 - 1980.
in prep.
- Wiertz, J. -1980. De grootte van dassenpopulaties in Zuid- en Middenlimburg 1960 - 1973.
RIN-rapport 80/4
- Wijngaarden, A. van en J. van de Peppel -1964. The badger (*Meles meles* L.) in the Netherlands.
Lutra 6 (1 en 2) : 1 - 61
-1961. De das, *Meles meles* (L.), in Nederland.
R.I.V.O.N. 1961

